

**”OJ, VAD MYCKET SOM
HÄNDER PÅ BIBLIOTEKEN”!
RESULTATET AV EXTRAFRÅGORNA
I FOLKBIBLIOTEKSUNDERSÖKNINGEN**

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	5
TEKNISK BESKRIVNING	6
RESULTATEN AV EXTRAFRÅGORNA	7
1. ANORDNADE AKTIVITETER	7
2. ELEKTRONISKA MEDIA	11
3. BOKBUSSAR	12
4. ETABLERADE SAMARBETEN MED ANDRA INSTITUTIONER	14
5. ÖVRIGA, ALLMÄNNA ELLER SPECIFIKA, SYNPUNKTER PÅ BIBLIOTEKSSTATISTIKEN	17

SAMMANFATTNING

Enligt bibliotekslagen ska varje kommun ha ett kommunalt folkbibliotek. Antalet huvudbibliotek i kommunerna uppgick således till 290 stycken. Föreliggande rapport redovisar svaren från vad 261 bibliotek svarade på en rad extrafrågor i den ordinarie folkbiblioteksundersökningen avseende verksamhetsår 2006. Det framkom därvidlag att...

- en absolut majoritet av folkbiblioteken vid ett flertal tillfällen anordnade publika aktiviteter för olika åldersgrupper.
- antalet publika aktiviteter dominerades av aktiviteter för barn och ungdomar.
- förutom aktiviteter som är relaterade till litteratur förekom även aktiviteter i form av utställningar, teater och musik.
- det vid mer än 40 782 tillfällen anordnades publika aktiviteter vid folkbiblioteken under år 2006.
- drygt hälften av folkbiblioteken på olika sätt för statistik om bestånd och användning av elektroniska medier och andra digitala källor, men att uppgifterna är varierande i sin art.
- endast en femtedel av folkbiblioteken som har bokbuss (84 svarande) registrerar antalet besök vid bussen (i medeltal gjordes 11 040 besök under året vid varje bokbuss som registrerat antalet besökare).
- närmare hälften av de folkbibliotek som har bokbuss registrerar antalet mil som bussen kör årligen.
- en absolut majoritet av folkbiblioteken medverkar i olika etablerade samarbeten med andra institutioner, vanligen med BVC, förskolor och grundskolor. Även samarbeten med gymnasier, högskolor och studieförbund förekommer.
- det är mindre vanligt att folkbiblioteken medverkar i etablerade samarbeten med arkiv och museer.
- vanligen medverkar folkbiblioteken i etablerade samarbeten som inte är reglerade i avtal.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det förekommer en omfattande verksamhet på landets folkbibliotek utöver den traditionella bokutlåningen.

TEKNISK BESKRIVNING

Inledning

Inom ramen för ett utvecklingsprojekt arbetar Kulturrådet med en översyn av de variabler som ingår i folkbiblioteksstatistiken. Ett led i detta arbete är att utforma nya frågor i den årliga folkbiblioteksundersökningen för att förbättra kännedomen om en rad aktiviteter på biblioteken. Föreliggande rapport redovisar utfallet av en rad extrafrågor som ställdes i samband med den reguljära folkbiblioteksundersökningen - en undersökning som årligen genomförs av Kulturrådet, avseende år 2006.

Metod

Datainsamlingen genomfördes som en webbenkät under perioden mars-maj år 2007. Huvudutskicket gjordes både per post samt e-post. Två e-postpåminnelser sändes ut och därefter påmindes de bibliotek som inte inkommit med svar per telefon.

Population och bortfall

Undersökningen är en totalundersökning av samtliga 290 kommunala folkbibliotek. Av dessa valde 261 att besvara extrafrågorna. Anledningen till att inte samtliga bibliotek besvarade extrafrågorna i undersökningen är okänd. Möjligtvis är förklaringen att de inte förväntat sig frågor av denna art och därför inte sammanställt uppgifter om de efterfrågade aktiviteterna under året. I några fall är det känt att enkäten inte besvarats till fullo på grund av datatekniska problem. En annan anledning till att flera av biblioteken inte besvarade alla uppgifterna är att enkäten gjordes under en period då statistikansvarig personal antingen varit lediga eller sjukskrivna.

I den fortsatta redovisningen utgår procentberäkningarna från antalet som besvarat frågeavsnittet, 261. Trots att alla folkbibliotek inte har svarat är underlaget tillräckligt stort för att ge en relativt god bild av bibliotekens publika aktiviteter.

RESULTATEN AV EXTRAFRÅGORNA

1. Anordnade aktiviteter

Förutom utlåningsverksamheten och den allmänna servicen som de kommunala folkbiblioteken tillhandahåller anordnar biblioteken ett stort antal publika aktiviteter. En klar majoritet av folkbiblioteken anordnade vid ett flertal tillfällen under år 2006 publika aktiviteter för olika åldersgrupper, t.ex. sagostunder för småbarn, träffar inom ramen för barnavårdscentralernas verksamhet, ungdomsaktiviteter, författarbesök för vuxna och seniorverksamheter i form av exempelvis datakurser. Förutom aktiviteter som är relaterade till litteratur förekom också aktiviteter i form av teater och musik. Omkring hälften av folkbiblioteken uppger också att de anordnar olika typer av utställningar. Följande fråga ställdes inledningsvis i tilläggsdelen:

1a. Anordnade biblioteket under år 2006 några publika aktiviteter utöver "ordinarie" biblioteksverksamhet (t.ex. författarträffar, sagostunder, utställningar eller seminarier)?

Totalt sett uppger två tredjedelar av samtliga bibliotek att de anordnat publika aktiviteter utöver sin ordinarie verksamhet under år 2006.

Tabell 1: Procentuell andel av biblioteken som anordnande publika aktiviteter 2006.

Anordnade publika aktiviteter:	Procent av 261 stycken svarande folkbibliotek	Antal folkbibliotek som svarade
Ja, anordnade publika aktiviteter under år 2006	64	166
Nej, anordnade inte publika aktiviteter under år 2006	1	3
Besvarade inte frågan	35	92
Alla	100	261

Av tabellen ovan framgår också att en tredjedel av biblioteken, som annars besvarat några av extrafrågorna, inte besvarat just denna fråga. Det kan dock antas att fler bibliotek än de 166 stycken, som uppgav att de anordnat aktiviteter gjort det, eftersom flera av dem som inte svarat, på följande följdfråga, angivit ett eller flera svar:

1b. Om ja, ange vilken typ av aktiviteter rörde det sig om?

De bibliotek som svarade på någon fråga om aktiviteter anordnade i genomsnitt 3,2 olika typer av aktiviteter. Vanligen anordnades bokprat, utställningar, författarbesök och sagostunder för barn. Hälften av de svarande biblioteken uppger också att de anordnat någon form av arrangemang inom ett särskilt tema.

Tabell 2: Procentuell andel av olika typer av publika aktiviteter som anordnades vid biblioteken 2006.

Typ av anordnade publika aktiviteter:	Procent av 261 svarande folkbibliotek anordnade vid ett eller flera tillfällen	Antal folkbibliotek som svarar att de anordnat respektive aktivitet
Bokprat	47	122
Sagostund	42	109
Författarbesök	43	113
Utställningar	46	121
Tema-arrangemang	34	89
Andra aktiviteter	29	75
<i>Svarade inte alls på någon fråga om publika aktiviteter</i>	25	<i>66 svarade inte på någon aktivitet</i>

Närmare en tredjedel av folkbiblioteken uppger dessutom att de anordnar andra typer av aktiviteter än de som beskrevs i frågan. Nedan anges exempel på andra aktiviteter som biblioteken specificerat i sina svar:

Artistläger, Barnboksveckor/Barnens Lördag/Barnkultur, Barnteater, Berättarkväll/Högläsning/Poesiafton, Besök av förskolor/skolor, Biblioteksskola/Biblioteksvisning, Bokcafé/Korsordscafé, Bokcirkel/Läsecirklar, Bokfest/Bokfestival, Boklotterier, Bokvecka, BVC-träffar, grupper för nyblivna föräldrar, Datorhandledning (bokad handledning), Filmvisningar/-festival, Föredrag/Föreläsningar, Kommunala planutställningar, Kura skymning/Kura gryning, Länsmuseumdag, Musikarrangemang, Mångfaldssatsning/Mångkulturkväll/Mångkulturåret, SeniorSurf, Skrivarkurser, Sång- och teaterföreställningar, Teckna Manga – workshop, Trolleriföreställningar

Det bör tilläggas att några av biblioteken gett kommentarer som visar på att de det varit önskvärt med en definition av frasen ”publika aktiviteter” i enkäten. Är t.ex. en aktivitet som anordnats för barnen i en särskild skolklass att kallas för ”publik”?

Den vanligast förekommande aktiviteten, bokprat, är den som har störst spridning i antal tillfällen mellan olika bibliotek, allt från att inte ha förekommit alls, till Göteborgs stadsbiblioteks 1 031 tillfällen. Av tabellen nedan framgår det antal tillfällen som biblioteken vanligen (median) har uppgett att de anordnar respektive aktivitet vid:

Tabell 3: Antal tillfällen som olika publika aktiviteter anordnades vid folkbiblioteken 2006.

Typ av publik aktivitet:	Vanligen anordnades respektive aktivitet vid ... antal tillfällen (median av dem som svarat någon)	Flest antal tillfällen som redovisats av något bibliotek
Bokprat	39	1031
Sagostund	26	510
Författarbesök	4	149
Utställningar	12	426
Temaarrangemang	5	606

Aktiviteten bokprat har vanligen anordnats vid 39 olika tillfällen under år 2006 vid de olika biblioteken. Totalt sett uppger samtliga svarande bibliotek att det förekommit bokprat vid biblioteken 12 348 gånger, varav 11 574 tillfällen varit riktade till barn och/eller ungdomar.

Sagostunder har i regel förekommit 26 gånger, som mest vid 510 tillfällen vid Borlänge bibliotek. Totalt sett uppger de svarande biblioteken att det förekommit sagostunder vid 6 273 stycken tillfällen.

Vanligen förekom fyra olika författarbesök vid biblioteken, som mest hade Stadsbiblioteket i Göteborgs 149 författarbesök. Totalt sett svarar biblioteken att det förekommit 1 143 stycken författarbesök under år 2006 och närmare hälften av dem (46 procent) riktade sig till barn och/eller ungdomar.

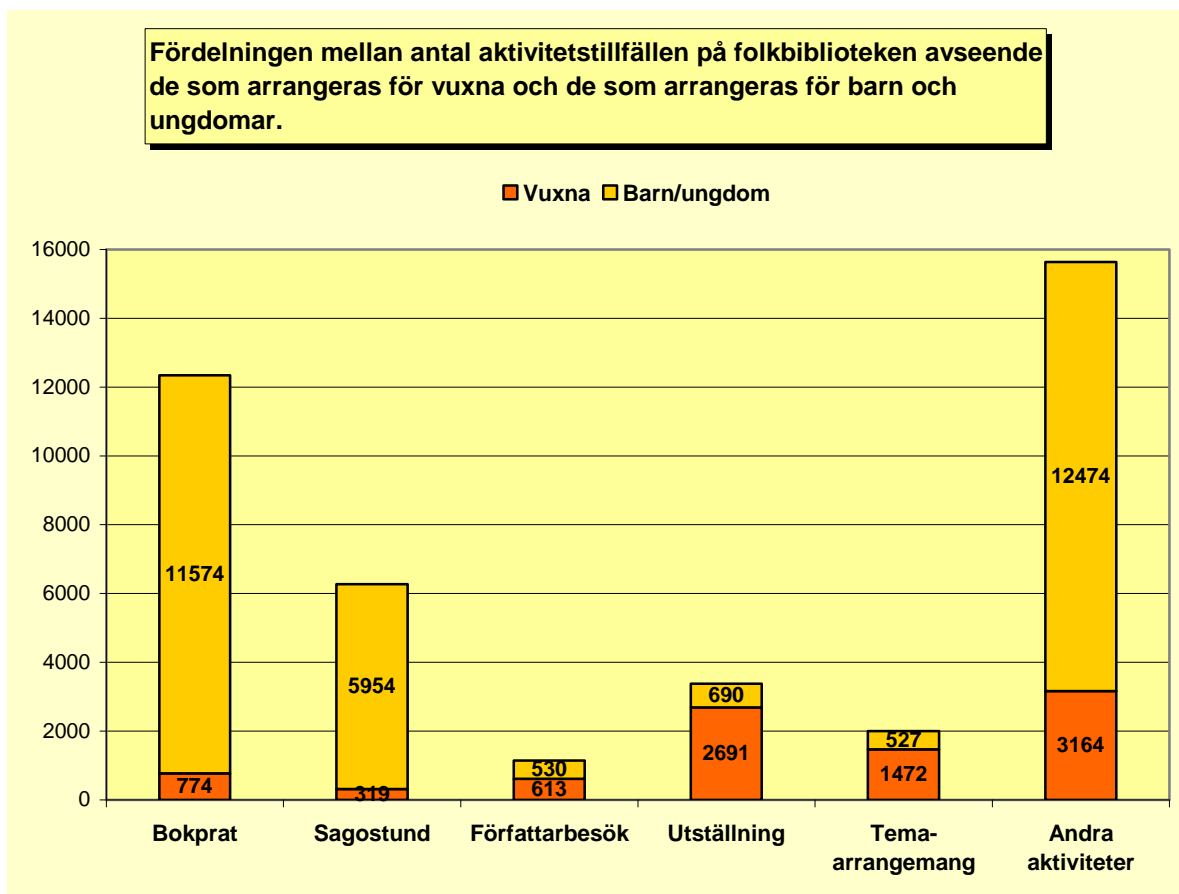
Totalt sett har 3 381 olika utställningar förevisats på landets folkbibliotek. Vanligen uppger de svarande biblioteken att de haft 12 olika utställningar under året. De flesta utställningar är riktade till vuxna.

Omkring en fjärdedel av de 1 999 olika temaarrangemang som anordnats var riktade till barn och/eller ungdomar.

Totalt sett uppgav de svarande biblioteken sammanlagt flest aktivitetstillfällen inom kategorin ”andra aktiviteter”, sammanlagt 15 638 stycken. En förklaring till detta är dels att ordet ”publik” förekom i

frågetexten, det har ibland varit svårt att ange om en aktivitet varit publik eller inte, dels att vissa aktiviteter som förekommit varit så specifika/differentierade att det är oklart vilken föreskriven kategori de hör hemma inom.

Diagram 1: Antal tillfällen med anordnade publika aktiviteter vid folkbiblioteken uppdelat på typ av aktivitet och aktivitetens åldersinriktning.

Värdena i diagrammet ovan är en underskattning av det totala antalet aktivitetstillfällen som anordnats vid landets folkbibliotek, eftersom inte alla bibliotek har svarat på frågorna. Detta till trots, är omfattningen av olika typer av aktivitetstillfällen betydande - totalt uppgav biblioteken 40 782 aktivitetstillfällen under år 2006.

Tre fjärdedelar, 78 procent, av samtliga aktivitetstillfällen riktade sig till barn och/eller ungdomar. Eftersom biblioteken inte alltid haft kompletta uppgifter om andelen aktiviteter för barn respektive vuxna måste denna andel ses som en skattning. Få bibliotek har kompletta uppgifter om antalet deltagare vid enskilda arrangemang, vilket framkom då följande fråga ställdes:

1c. Finns uppgifter om antal deltagare/besök vid enskilda arrangemang?

Totalt sett uppger endast 17 procent av de svarande biblioteken att de har uppgifter om besök vid arrangemang. Drygt en tredjedel, 38 procent, uppger att de *delvis* för sådana uppgifter. Resultatet av frågan redovisas i tabellen nedan:

Tabell 4: Förekomsten av besöksstatistik vid publika aktiviteter på biblioteken 2006.

Uppgifter om antal deltagare/besökare	Procent av 261 stycken svarande folkbibliotek	Antal folkbibliotek som svarade
Ja, har uppgifter om antal besök vid arrangemang	17	44
Nej, har inte uppgifter om antal besök vid arrangemang	23	61
Har delvis sådana uppgifter	38	100
Besvarade inte frågan	22	56
Alla	100	261

De bibliotek som på olika sätt kommenterade sina svar visar också på att statistikförändret av uppgifterna om antal deltagare/besök vid enskilda arrangemang inte är enhetligt.

2. Elektroniska media

Utbudet och tillgången till e-media varierar mellan landets folkbibliotek. I vissa kommuner är utbudet och användningen omfattande och i andra kommuner erbjuder inte biblioteken någon tillgång till e-böcker alls. Likaså är uppgifterna bestånd och användning av elektroniska medier varierande. Biblioteken använder olika tekniska lösningar och dessa tekniska lösningar erbjuder olika möjligheter till att registrera bestånd och användning. Följande fråga ställdes till folkbiblioteken:

2a. Finns uppgifter om elektroniska medier och digitala källor (bestånd, användning) vid biblioteket?

Totalt sett uppger 83 procent av biblioteken att de har någon form av uppgift sammanställd om de elektroniska medier och digitala källor som används.

Drygt hälften, 54 procent, uppger att de har uppgifter om beståndet av e-böcker och 60 procent har uppgifter som visar på användningsfrekvensen. Det är dock troligt att fler än hälften av biblioteken egentligen för uppgifter om vilket bestånd de har för att kunna föra uppgifter om användningen.

Tabell 5: Procentuell andel bibliotek som för olika typer av uppgifter om elektroniska medier och digitala källor 2006.

Har uppgifter om elektroniska medier och digitala källor:	Procent av 261 stycken svarande folkbibliotek	Antal folkbibliotek som svarade
Har uppgift om E-böcker – bestånd	54	142
Har uppgift om E-böcker – användning	60	157
Har uppgift om E-databaser – användning	29	75
Har uppgift om Webbplatsbesök	38	99
Har uppgift om Elektroniska resurser med extern åtkomst - användning	31	80
Besvarar inte någon fråga	17	45

Minst vanligt förekommande tycks uppgifter om användning av e-databaser samt användning av elektroniska resurser med extern åtkomst vara.

2b. Kommentarer till elektroniska medier:

Av de 32 respondenter som har valt att kommentera ”elektroniska medier” är det fem som har valt att skriva ut hur många besökare de har haft på sin webbsida eller hur många utlån av e-böcker som har gjorts. Det stora flertalet av dem som har valt att kommentera utgörs emellertid av dem som säger att vissa uppgifter finns men att andra antingen är för komplicerade alternativt inte går att ta fram. En del av dessa respondenter går ett steg längre genom att beskriva vilka källor som går att använda samt vilka som inte går att använda.

Utifrån den samlade bilden av kommentarer framkommer det att de frågor som skall sammanställas inom ramen för ”elektroniska medier” i framtiden, bör ses över. Vad är egentligen möjligt att fråga om, givet de förutsättningar som existerar för biblioteken i dag? De svarandes kommentarer ger vid handen att möjligheterna att få fram olika uppgifter inte är enhetlig runt om på landets folkbibliotek på grund av användandet av olika datasystem. Definitioner behövs därför i framtida undersökningar för att klargöra vad som utgör t.ex. utgör ett webbesök samt eventuellt hur biblioteken ska gå tillväga när dessa räknas.

3. Bokbussar

Sverige fick sin första bokbuss 1948. År 2006 fanns det totalt 96 stycken bokbussar i riket fördelade på 20 av de 21 länen. 82 bokbussar administreras av den egna kommunen och resten av bussarna administreras av en annan, närliggande kommun. I genomsnitt är bokbussarna öppna 20 timmar i veckan. Följande fråga ställdes:

3a. Registreras antal besök på bokbussar?

Av de 261 folkbibliotek som besvarat någon av extrafrågorna har 84 stycken bokbuss i kommunen. Ett av fem bibliotek, 20 procent, som har bokbuss uppger att antalet besök på bussarna registreras.

Tabell 6: Procentuell andel registrerade bokbussbesök år 2006.

Besök på bokbussar	Procent av 84 stycken svarande folkbibliotek	Antal svarande folkbibliotek med bokbuss
Ja, antal besök registreras	20	17
Nej, antalet besök registreras inte	58	49
Har bokbuss men besvarade inte frågan	22	18
Totalt	100	84

Drygt hälften av biblioteken, 58 procent, uppger att antalet besök inte registreras alls.

3b. Om antal besök registreras, hur redovisas antal bokbussbesök i den nuvarande statistiken?

Av de totalt 17 bibliotek som på den föregående frågan svarat att de registrerar besök på bokbussarna uppger 14 bibliotek som har bokbuss att besöken registreras, men att uppgifterna ingår i besöken vid filialerna.

Tabell 7: Procentuell andel av bokbussbesöken som ingår i annan besöksstatistik vid folkbiblioteken.

Besök på bokbussar	Procent av 84 stycken svarande folkbibliotek	Antal svarande folkbibliotek med bokbuss
Ingår i besöken vid filialerna	17	14
Ingår i besöken vid huvudbiblioteket	2	1
Redovisas inte	37	31
Har bokbuss men besvarade inte frågan	44	38
Totalt	100	84

3c. Om besök registreras, ange antal besök vid bokbussar under år 2006.

Totalt har 15 folkbibliotek angett antal besök på bokbussarna under året. Antalet besök varierar mellan 1 491 och 33 695 under 2006. I medeltal gjordes 11 040 bokbussbesök på de 15 biblioteken som besvarat frågan.

3d. Finns uppgifter om antal mil bokbussen kör?

Närmare hälften, 46 %, av folkbiblioteken som har bokbuss registrerar antalet mil som bussen kör årligen.

Tabell 8: Procentuell andel av biblioteken som för uppgifter om hur många mil bokbussen kör.

Besök på bokbussar	Procent av 84 stycken svarande folkbibliotek	Antal svarande folkbibliotek med bokbuss
Ja, det finns uppgifter om antal mil	46	39
Nej	30	25
Har bokbuss men besvarade inte frågan	24	20
Totalt	100	84

3e. Andra tillgängliga uppgifter om bokbussens verksamhet

Det är 23 bibliotek som har skrivit något på frågan om eventuella andra tillgängliga uppgifter. Det stora flertalet av dessa har tagit upp sådant som har med registreringen av antalet besök att göra. T.ex. är det några som skriver att de börjat registrera antalet besök under 2007, och några andra har skrivit att de använder sig av någon skattningsmetod för att beräkna antalet besök.

4. Etablerade samarbeten med andra institutioner

En majoritet av folkbiblioteken medverkar i olika etablerade samarbeten med andra institutioner.

4a. Finns det ett etablerat samarbete mellan biblioteket och...

Totalt sett uppger 81 procent av biblioteken att de har ett etablerat samarbete med barnavårdscentraler, 83 procent med förskolor och 83 procent har samarbete med grundskolor. Det är något mindre vanligt (59 procent) att biblioteken samarbetar med gymnasieskolor eller högskolor och universitet (31 procent). Vanligen medverkar biblioteken i etablerade samarbeten som inte är reglerade i avtal. Tydligt är att biblioteken i störst utsträckning samarbetar med verksamheter som riktar sig mot barn i förgymnasial ålder.

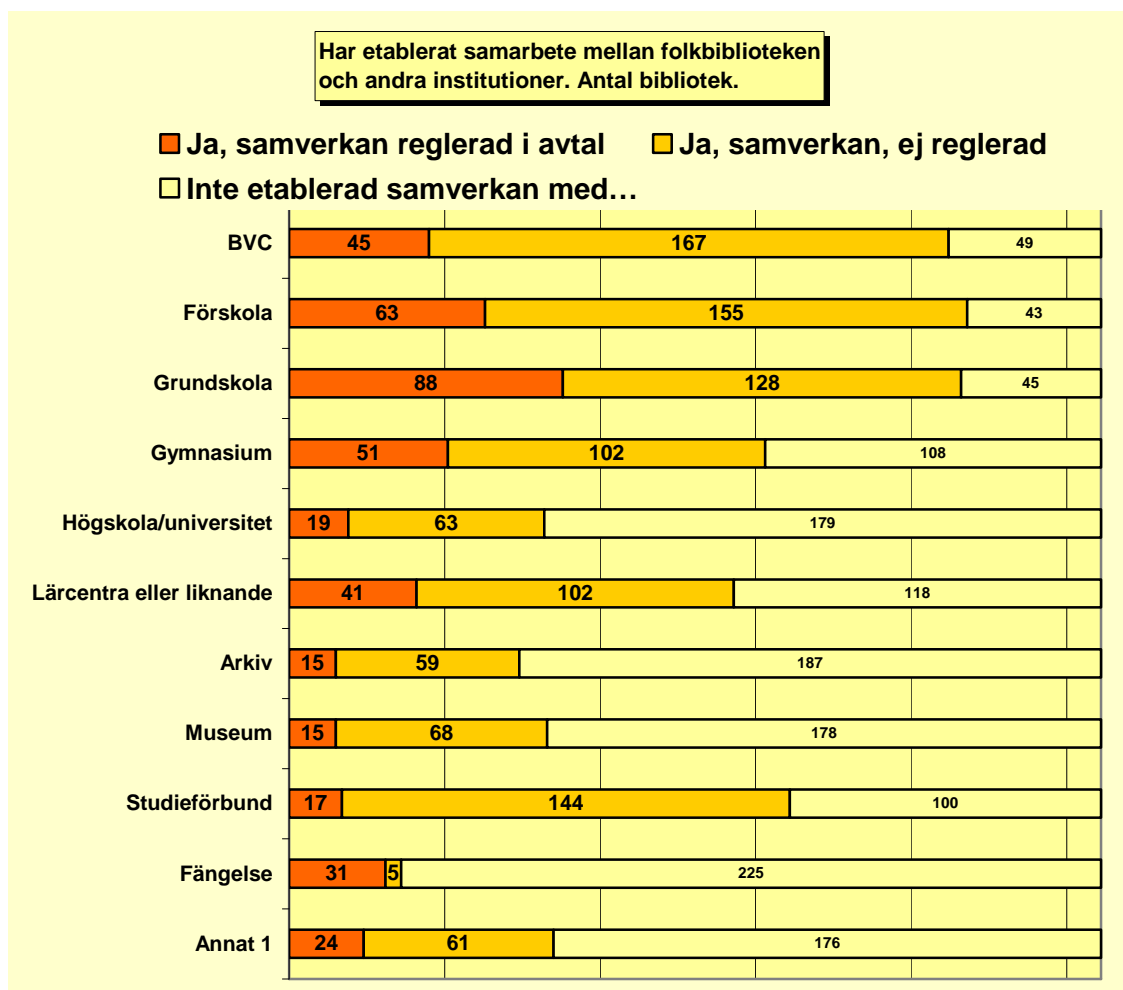
Av tabellen nedan framgår resultatet av frågeställningen, redovisat i procentuell andel som uppger att de har ett etablerat samarbete som reglerats i avtal och procentuell andel som uppger att de har ett etablerat samarbete som inte reglerats i avtal. Inget bibliotek uppgav att de hade både reglerat och oreglerat avtal samtidigt på någon av delfrågorna:

Tabell 9: Procentuell andel av biblioteken som har etablerat samarbete med andra institutioner.

Biblioteken har etablerat samarbete med...	Procent av 261 stycken har samverkan	Antal folkbibliotek som har svarat något etablerat samarbete
Barnvårdscentraler	81	212
Förskola	83	218
Grundskola	83	216
Gymnasium	59	162
Högskola/universitet	31	82
Lärcentra eller liknande	55	143
Arkiv	29	74
Museum	29	83
Studieförbund	61	161
Fängelse	14	36
Andra institutioner (max 3 st. kunde anges)	61	160

Totalt sett uppger 55 procent av biblioteken att de har samarbete med lärcentra. Det är också ganska vanligt att biblioteken samarbetar med studieförbund (61 procent) men de samarbetena är oftast inte reglerade i avtal. Det är något mindre vanligt att biblioteken har utvecklat ett etablerat samarbete med arkiv och museer. Totalt sett uppger 29 procent att de har ett etablerat samarbete med arkiv, och de allra flesta uppger att detta samarbete är oreglerat i avtal. Likaså är det 32 procent som uppger att de samarbetar med museum och även där är samarbetena till största delen inte reglerade i avtal. Antagandet har gjorts att de som svarat nej eller lämnat respektive delfråga obesvarad, inte har sådant samarbete. I diagrammet nedan återges antalet bibliotek som har ett etablerat samarbete med respektive institution. Det bör noteras att det inte går att utläsa av svaren om biblioteken t.ex. har ett samarbete med samtliga grundskolor inom respektive kommun eller bara några närliggande skolor.

Diagram 2: Antal bibliotek som har reglerade respektive oreglerade samarbeten med andra institutioner.

Formerna för samarbete mellan biblioteken och övriga institutioner beror naturligtvis på vilken verksamhet respektive institution bedriver. T.ex. så tycks det vanligaste samarbets sättet med BVC vara att barnen får en "första" bok. I samarbetet med för- och grundskola är det bokdeposition, bokprat och biblioteksbesök som dominerar. På gymnasium och högskola/universitet är det media som dominerar och då främst genom databaser och litteratursökning. Samarbetet med lärcentra kretsar kring besök, information och visningar på biblioteken. I samarbete med studieförbunden anordnas arrangemang och programverksamhet.

Under kategorin "annat samarbete" hittar vi en stor variation, som exempelvis samarbete med fritidsgårdar, hembygdsföreningar, äldreomsorgen och Migrationsverket.

4b. Kommentarer:

De flesta av de 33 respondenter som har valt att utnyttja möjligheten att kommentera "samarbete med andra institutioner" har valt att precisera hur

samarbetet med institutionerna i fråga 4.a, ser ut i deras kommun m.m. Vidare nämner flertalet av de svarande biblioteken biblioteksplanen i någon form. En del skriver att samarbetet beskrivs i biblioteksplanen och några skriver att kommunen ännu inte har någon biblioteksplan.

5. Övriga, allmänna eller specifika, synpunkter på biblioteksstatistiken

Kommentarerna som finns avgivna under punkt fem är ibland generella till sin karaktär och ibland väldigt specifika. Dessutom varierar det vad folkbiblioteken valt att ge kommentarer kring. Därför har en sammanställning i punktform valts för att fånga upp vilka olika områden kommentarerna har avhandlat.

- (Nya?) Definitioner behövs:
 - o referenslitteratur, olika om det är barn eller vuxna
 - o aktiv låntagare (alla med konto är inte aktiva)
 - o fjärrlån (inte lätt att ha korrekta siffror på)

- Internetdatorer säger inget, det man vill veta är nyttjandet
- Bibliotek stängt - besök har inte kunnat räknas
- Bra med ny statistik – vill veta vilka uppgifter i förväg
- Problem med den ekonomiska redovisningen, olika delar av den kommunala förvaltningen har ansvar för olika delar av bibliotekets ekonomi
- Borde finnas mer kommentarrutor i enkäten
- Går inte att föra statistik över kopierade tidskrifter
- Antal faktiska öppettimmar är det som borde vara av intresse
- Mer fokus på e-delen av bibliotekens verksamhet, webbesök borde räknas och betonas då antalet fysiska besök minskar
- Enkäten i december eller januari
- Frågor om aktiviteter och samarbete bör vara mera utförliga
- För kort svarstid, många har haft semester under påsken
- Definitionerna bör ha numrering som hänger ihop med enkäten
- Flertalet bibliotek har valt att i kommentarrutan kommentera vissa av deras givna siffror